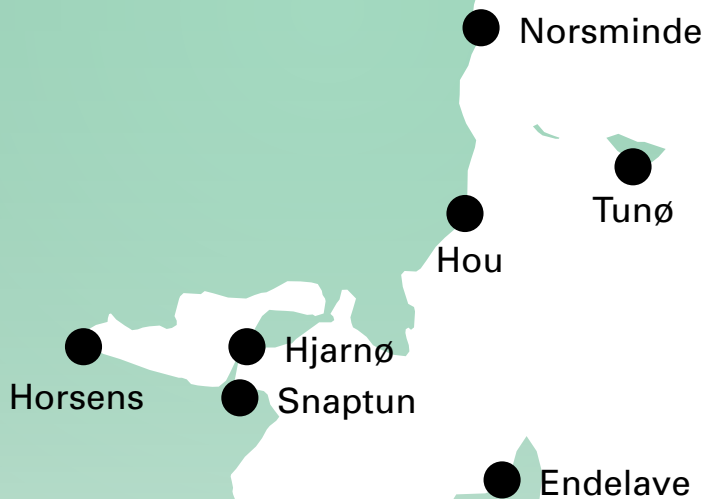

DU DANSKE LAND - OG VAND

sejleroplevelser

PÅ SOMMERTOGT
ØSTJYLLAND

ØSTJYLLAND MENNESKER, MILJØER OG MUSIK

Turen går denne gang til de kystnære områder i Østjylland. Helt præcist fra Norsminde sydover til Horsens. Undervejs har vi planer om at berige os selv med lidt kultur og natur, lidt lokalkolorit og kokkeri tilsat musik og mødet med mennesker og miljøer. Og der er sådan set nok at tage fat på i dette område af Danmark, som er så velsignet af øer og fjorde og rolige sejladsforhold.

Selve sejladsområdet er for så vidt uproblematisk og ikke vidtstrakt. Både til søs og i land er der masser af oplevelser, hvor vi kan nyde naturens variationer og genopfriske historiske øjeblikke, som har sat sig spor helt op i vores dage.

Fra Norsminde Fjord og området ved den lille hyggelige havn, hvor stenalderfolket blev tiltrukket af de mange

vilde dyr til Horsens Fjord, hvor moderne havbrug nu forsyner os med føde. Fra Tunø, hvor musikken hvert år lyder ud over øen, og samler folk fra hele landet, til Endelave, hvor lystfiskerne prøver lykken ved de stenede kyster. De danske øer har en særlig plads i sejlernes hjerter. Alle steder er der noget at se på, og noget at være med til.

Vi har tid til at vælge destinationer med omhu, tage bestik af vejr og vind og aktuelle egnstilbud. Som så ofte før forbereder vi os godt, så vi kan navigere til søs og på land, og lader så temperamentet og vejrguderne føre os afsted. ■

Tekst og tilrettelæggelse: Frank Flemming Pedersen, FFP Kommunikation

Danske Tursejlere siger tak for lån af foto til VisitHorsens.dk, VisitOdder.dk

MENNESKER, MILJØER OG MUSIK ØSTJYLLAND

Det er lutter gensynsglæde, da vi ankommer til Norsminde. Det lille fiskerleje, som ligger ca. 20 km syd for Smilets By i Østjylland, besøgte vi ganske kort for nogle år siden. Dengang svor vi, at vi skulle tilbage og suge til os af det gode liv. Som sidst holder vi godt fri af kysten over Hesbjerg Grund for ikke at gå på de uafmærkede sten inden for 4 m kurven. Fra den grønne sideafmærkning holder vi kurs 220°, og så kan sejlerferien her i det dejlige farvand mellem Norsminde og Horsens Fjord begynde.

NORSMINDE-TUNØ

Norsminde er et lille fiskerleje, som ligger smukt og lidt ensomt med fjord mod vest og Århus Bugtens allersydligste grænse mod øst. Der er altid noget at opleve på disse kanter. Kroen, der ligger ved havnen, er altid godt besøgt. Og egnen er et lille tilløbsstykke for naturelskere fra nær og fjern. Fjorden blev et vildt-reservat i 1942, og i 1964 lukkede en sluse ud mod Kattegat. Idyllen breder sig også ind i landet, hvor den 4 km. lange fjord skærer ind i landskabet. En cykel- eller vandretur på markvejen på fjordens sydside bringer os helt tæt på nogle af de godt 200 forskellige fuglearter, der er registreret her.

Norsminde har gennem tiderne været en driftig handelshavn og egnen fuld af aktivitet. På et lille fredet område ved Norsminde Kro og havn ligger Meden Kirke. Eller rettere de sørgelige rester, for efter reformationen i 1500-tallet gik kirken i forfald. Og nådestødet fik kirken så under svenskekrigen i 1657-1659, hvor den blev sønderskudt. Historien fortæller, at lo-

> TUNØ SOM FLÅDEBASE

Rejsende sig op af Aarhusbugtens sydlige bølger, dominerer den lille ø Tunø, den sydlige rute ind i bugten. Dens navn stammer fra det ældgamle navn "Tund", som betyder det stejle stykke land, og i tusinder af år, var Tunø hjemsted for Bronzealderens Guder. Hvert år kom de Jyske folkestammer til øen for at danse for guderne, og ofre for et godt år. Men i løbet af jernalderen og vikingetiden, transformeredes Tunø om til en militær flådebase af stor betydning. Dengang skilte havet næsten den lille ø i to, hvilket skabte en hemmelig lagune, som var det perfekte gemmested for en hemmelig drageflåde, som kunne kontrollere og beskytte den sydlige rute ind i Aarhusbugten. Tunø blev derfor en del af det kæmpemæssige forsvarssystem, som omgav Skandinaviens største vikingeflådebase, den kongelige fæstning Aros (Aarhus).
Kilde: havneguide.dk

kale beboere derefter hentede, hvad de havde behov for af sten og byggemateriale.

Norsminde-egnen er et lille kulinarisk smørhul. Ikke blot er kroen et gastronomisk trækplaster, man kan også forkæle sig selv med de skønneste fisk og røgvarer fra Norsminde Fiskehus. Hvem kan ikke fristes af en lun fiskefrikadelle?

2,5 km syd for Norsminde med udsigt over Saxildbugten ligger den økologiske restaurant Himmel og Hav, som blandt andet byder på Vikingebryg – restaurantens egen opskrift med spelt fra Samsø, kwan og mynth. Det er måske ikke nogen tilfældighed, at øl-

len har fået betegnelsen Vikingebryg, for vi befinder os i vikingefarvand. Og det faktum skal forfølge os hele vejen til Horsens.

Det er morgen, da vi sejler fra smørhullet Norsminde. Vi har sat kursen lidt sydøst mod Tunø, der ligger fint mellem Jylland og det nordlige Samsø, hvis kuperede landskab vi betragter, da vi anduver lystbådehavnen på øens østside. På turen spejder vi efter spættet sæl og marsvin, som ofte følger sejlbådene og Tunøfærgen. Lystbådehavnen har plads til ca. 200 gæstebåde, og dem er der rift om hvert år torsdag til søndag, den første uge i skolernes sommerferie. Her har der nemlig siden 1987 afholdtes Tunø Festival – en lille intim festival, fyldt med fadøl og festmusik i en autentisk natur omgivet af havet, og folk strømmer til med færgen og i egne både. Sådan.

Tunø er bilfri, så transporten på øen kan foregå med overdækket traktortrukket fladvogn med bænke. Og selvfølgelig på cykel og gåben. Øen er på blot 3,5 km², så på en rask cykeltur kan hele øen nås. En sådan ø-rundtur kan føre til både keramikværksted og sølvsmedværksted, og langs vejene kan der fra borderne købes grøntsager og frugt. Desuden fører en 8 km lang sti øen rundt langs kysten. Forfriskende og smuk. Naturen er Tunøs store aktiv. Skoven, engene, mosen og overdrevet giver gode betingelser for planter og insekter samt et rigt fugle- og vildtliv med rådyr, harer og fasaner.

Tunø By er idyllisk med de små huse. Særligt iøjefaldende er byens kirke. Eller rettere: kirketårnet.

Fyrvæsnet overtog i 1801 det faldefærdige kirketårn, renoverede det og indrettede et fyr, der nu kunne lede skibe trygt gennem farvandene. Kirketårnet er det eneste kombinerede kirke- og fyrtårn i Danmark og landets næstældste aktive fyr. Vi tager en tur op i tårnet, og nyder en udsigt på 360°, hvor Storebæltsbroen skimtes i det klare vejr.

Tilbage på havnen køber vi aftenmaden hos Tunø Røgeri, der har til huse i det flotte, kompakte byggeri med den korte, buttede skorsten. I røgovnene fyres der med rødøl, som er en træsort fældet i Tunø Mose, og det giver råvarerne lokalkolorit og smag.

ENDELAVE-HORSENS FJORD

Vi er for sydgående igen. Vi sejler tæt på Samsø og kurver ind i Mårup Vig for at nyde udsigten, og for at få en fornemmelse af den nu tørlagte ca. 500 m lange og 11 m brede Kanhave-kanal, som i vikingetiden forbandt Stavns Fjord med Kattegat ved Mårup Vig. Endnu et bevis på, at det er vikingevand vi besejler.

Vores mål er øen Endelave, som er endnu en lille klump guld i det blå hav. Øen ligger ud for Horsens Fjord. Der er 11 km til Jylland, til Samsø 13 km. og til Æbelø ved Nordfyn 12 km. Øens areal er 13 km², og en gåtur øen rundt er 20 km lang. Så er det på plads.

Vi lægger os i den nyanlagte lystbådehavn lige ved siden af anløbet til Endelavefærgen. Her er gode faciliteter og noget at følge med i, hvis vi skulle få en lidt doven havnedag. Men vi regner da med, at vi kan holde os fint beskæftiget under et par dages ophold.

> HORSENS FJORD

Horsens Fjord er cirka 18 km lang, og strækker sig fra Kalsenakke på Gylling Næs på den nordre side og Hundshage, sydøst for Snaptun, på den sydlige side til Horsens havn. I fjorden ligger øerne Hjarnø, Alrø og Vorsø som hovedsagelig er flade med strandenge og laguner langs kysterne.

Mens de to første øer er opdyrkede, så ligger Vorsø i dag hen som urskov og den har store skarve- og hejrekolonier. Skarverne kan ses i hele Horsens Fjord. Vorsø er sammen med et i alt 2.000 hektar stort område på nordsiden af fjorden, fredet.

Skiftende ejere og skiftende tider har sat sig dramatiske og festlige spor på øen. Således måtte størstedelen af den gamle egeskov ved Louisenlund lade livet efter major von Schildknechts overtagelse af øen i slutningen af 1700-tallet. Egetømmeret herfra anvendtes til opbygningen af den danske krigsflåde. En af de mere farverige ejere var Hjalmar Olsen, chef for Zone-redningskorpset i Horsens. Han var efter eget udsagn sømand, murer, hvalfanger og løvetæmmer, og med sig havde han da også tre store løveunger, da han i 1936 rykkede ind på Louisenlund. En af dem slap løs og nåede at sprede skræk og rædsel på øen og bide nogle gæs ihjel, inden den blev indhentet og skudt. Siger man!

Mon ikke Peter AG fra Gnags har været en tur på Endelave, da han skrev teksten til hittet: "Vilde kani-

ner"? I hvert fald er der masser af de små væsner med de meget lange ører på Endelave, og man render ind i dem næsten overalt. Således også på den vandretur vestpå langs vandet, som vi har begivet os ud på. Vi stopper først ved Endelave Museum, som er indrettet i øens gamle præstegård fra 1741. Museet rummer bl.a. en mindestue for færgen "S/S Agda", der blev minesprængt i 1944.

Museet har også et mindre lokal-arkiv, hvor man kan finde oplysninger om de gamle slægter og gårde. Lige ved museet ligger den flotte, hvidkalkede kirke smukt ned til vandet. Endelave Kirke er en gotisk kirke fra 1400-tallet. Den er ombygget flere gange, bl.a. i 1707 og senest i 1931, hvor tårnet blev tilføjet. Helt ude mod vest ligger engarealet Kloben og den smukke klint, som havet grådigt æder sig ind på. Ind og ud af den 5 m høje klint suser svaler, for her er der ideelle ynglepladser. Fra klinten går en trampesti ind til Endelave ø-lejr, og derfra går landevejen tilbage til havnen.

Vi tager en afstikker og besøger Lægeurtehaven, hvor vi på en rundtur bliver klogere på lægeplanternes historie fra oldtid til nutid, og hvor vi ser de planter, der har været dyrket i middelalderens klostre. Lægeurtehaven giver også et indblik i planter, der er vildtvoksende i naturen på Endelave, og som har været brugt medicinsk. Man dyrker også selv krydderurter på stedet, og de tørres i eget tørreri og forarbejdes til en række økologiske urtespecialiteter, der sælges i butikken. Der er dog meget mere at se på Endelave, og vi er tidligt oppe og på vores minicykler. Vi tager fra havnen til

Endelave by, og følger Endelave Strandvej nordpå. Vi passerer det fladvandede område ved Flasken, hvor vadefugle i tusindvis holder til. Vi betragter nogle af dem fra fugletårnet. Vores udflugtsmål ligger helt oppe på øens nordspids: det 300 tdr. land store fredede naturområde ved Øvre. Her er der smukt og enkelt med et fint mix af klitplantage med bjergfyrrer og lyngarealer. Vi nyder udsigten til Jylland og Samsø.

HJARNØ-HORSENS

Vi skal på endnu et øhop, inden vores tur i det østjyske er ved vejs ende. Vi letter anker og tager en ganske kort sejltur fra Endelave mod Hjarnø i Horsens Fjord. Øen er blot 3 km lang og 1 km bred, og befolkningen tæller ca. 100 fastboende. På turen holder vi øje med sæler. Sælerne i området holder til på to sandbanker: Svanegrunden og Møllegrunden. Svanegrunden ligger lige nord for Endelaves nordlige spids, og Møllegrunden ligger ca. halvanden km nordvest for øens havn. Desværre var det ikke nogen god sældag, så vores opmærksomhed var i stedet 100% rettet mod den relative tætte trafik på vandet.

Hjarnø er velegnet til endagsture, og de lokale anbefaler et par vandreture. En af de afmærkede veje fører tværs over øen, forbi bl.a. campingpladsen og den gl. skole, hvor Asger Jorn malede i 1948 under et længere ophold på Hjarnø. Et andet turforløb følger

stranden langs øens sydlige del, forbi de lerede kystskrænter med digesvalernes redehuller, skibssætningerne, strandengene og lagunen med de mange rastende vadefugle og den store mågekoloni, og til Odden, hvor der er gode bademuligheder og udsigt over Hjarnø Sund til Hundshage og Tønballegård skov.

Den hvidkalkede kirke ligger som en lysende smuk landkending umiddelbart øst for færgelejet. Som andre økirker er Hjarnø kirke opført forholdsvis sent, antageligt engang i 1500-tallet. Ved en brand i 1804 ødelagdes en del af kirkens træværk. Senere i 1877 tilføjedes et lille bindingsværkstårn på kirken. Kirkeskibet i Hjarnøkirke er et vikingskib, hvilket er enestående i en dansk kirke.

Vores tur i Østjylland er ved at være forbi. Nu mangler blot de sidste få kilometer ind til selve Horsens by, som vi glæder os til at besøge. Særligt ser vi frem til at opleve, hvordan Horsens har klaret forvandlingen fra en fængslende provinsby, der kunne trække "besøgende" til fra hele landet til en fascinerende kulturby, der har taget i et internationalt publikum også. Vi fik ikke set det hele denne gang. Ej heller det meste. Nok ikke engang det væsentligste. Men så må vi jo tilbage. ■